Сказание о Савитри
Глава 6

॥ मार्कण्डेय उवाच ॥

एतस्मिन्नेव काले तु द्युमत्सेनो महाबलः ।

लब्धचक्षुः प्रसन्नायां दृष्ट्यां सर्वं ददर्श ह ॥ १ ॥

prasanna (*p.p. от* pra√sad) - спокойный, благосклонный, милостивый, умилостивленный, умиленный, довольный; чистый, ясный;

स सर्वानाश्रमान्गत्वा शैब्यया सह भार्यया ।

पुत्रहेतोः परामार्तिं जगाम पुरुषर्षभः ॥ २ ॥

ārti *f* - скорбь, печаль, горе;

तावाश्रमान्नदीश्चैव वनानि च सरांसि च ।

तस्यां निशि विचिन्वन्तौ दंपती परिजग्मतुः ॥ ३ ॥

vi√ci V P. - собирать, срывать (цветы), искать;
daṃpati *m* - хозяин дома; *du* муж и жена;

श्रुत्वा शब्दं तु यं कंचिदुन्मुखौ सुतशङ्कया ।

सावित्रीसहितो ऽभ्येति सत्यवानित्यभाषताम् ॥ ४ ॥

śaṅkā *f* - опасение, забота;
abhī (abhi√i) II P. - приходить, достигать;

भिन्नैश्च परुषैः पादैः सव्रणैः शोणितोक्षितैः ।

कुशकण्टकविद्धाङ्गावुन्मत्ताविव धावतः ॥ ५ ॥

paruṣa *m* - камыш;
śoṇita *n* - кровь;
√ukṣ (VI P., p.p. ukṣita) - окроплять, брызгать; *p.p.* облитый;
kaṇṭaka *m* - колючка, шип, враг;
√vyadh (IV P. vidhyati, p.p. viddha) - протыкать, пронзать, повреждать;
unmatta (*p.p. от* un√mad) - вышедший из себя (от радости, печали и пр.), сумасшедший;

ततो ऽभिसृत्य तैर्विप्रैः सर्वैराश्रमवासिभिः ।

परिवार्य समाश्वास्य समानीतौ स्वमाश्रमम् ॥ ६ ॥

abhi√sar I P. - быстро подходить, приближаться;
pari√var V U. - *caus.* окружать;
samā√śvas (sam-ā√śvas, II P.) - отдыхать, успокаиваться; *caus.* успокаивать;

©cc-by-nc-sa 2004-2024 Н.П.Лихушина
http://galenel.info/sanskrit/09-savitri/6savitri-unit.pdf

तत्र भार्यासहायः स वृतो वृद्धैस्तपोधनैः ।

आश्वासितो विचित्रार्थैः पूर्वराज्ञां कथाश्रयैः ॥ ७ ॥

ā√śvas II P. - дышать; отдыхать; успокаиваться; утешаться; *caus.* успокаивать, утешать;
vicitra - разноцветный, различный, разный; великолепный, прекрасный;

ततस्तौ पुनराश्वस्तौ वृद्धौ पुत्रदिदृक्षया ।

बाल्यवृत्तानि पुत्रस्य स्मरन्तौ भृशदुःखितौ ॥ ८ ॥

didṛkṣā *f* - желание видеть;

पुनरुक्त्वा च करुणां वाचं तौ शोककर्शितौ ।

हा पुत्र हा साध्वि वधु क्वासि क्वासीत्यरोदताम् ॥ ९ ॥

karuṇa - несчастный, достойный сострадания, жалостный;
√karś P. IV (p.p. kṛśita; caus. karśayati, p.p. caus. karśita) - изнурять; *caus.* лишать сил;
√rud (II P. pr. roditi; p.p. rudita) - плакать; рыдать; кричать, горевать;

॥ ब्राह्मणः सुवर्चा उवाच ॥

यथास्य भार्या सावित्री तपसा च दमेन च ।

आचारेण च संयुक्ता तथा जीवति सत्यवान् ॥ १० ॥

॥ गौतम उवाच ॥

वेदाः साङ्गा मयाधीतास्तपो मे संचितं महत् ।

कौमारब्रह्मचर्यं च गुरवो ऽग्निश्च तोषिताः ॥ ११ ॥

kaumāra - юный; *n* детство, юность;

समाहितेन चीर्णानि सर्वाण्येव व्रतानि मे ।

वायुभक्षोपवासश्च कृतो मे विधिवत्सदा ॥ १२ ॥

samāhita (p.p. от sam-ā√dhā) - собравшийся с мыслями, преследующий только одну цель, внимательный, ревностный, усердный;
cīrṇa - соблюденный, выполненный (*обет*);
vāyubhakṣa (vāyu-bhakṣa) - питающийся воздухом, т. е. ничего не едящий;

अनेन तपसा वेद्मि सर्वं परचिकीर्षितम् ।

सत्यमेतन्निबोधध्वं ध्रियते सत्यवानिति ॥ १३ ॥

ni√budh I P. - выслушать, внять; узнавать;
√dhar I P. - держать, поддерживать; укреплять; сохранять; *pass.* оставаться живым;

॥ शिष्य उवाच ॥

उपाध्यायस्य मे वक्त्राद्यथा वाक्यं विनिःसृतम् ।
नैव जातु भवेन्मिथ्या तथा जीवति सत्यवान् ॥ १४ ॥

॥ ऋषय ऊचुः ॥

यथास्य भार्या सावित्री सर्वैरेव सुलक्षणैः ।
अवैधव्यकरैर्युक्ता तथा जीवति सत्यवान् ॥ १५ ॥

॥ भारद्वाज उवाच ॥

यथास्य भार्या सावित्री तपसा च दमेन च ।
आचारेण च संयुक्ता तथा जीवति सत्यवान् ॥ १६ ॥

॥ दाल्भ्य उवाच ॥

यथा दृष्टिः प्रवृत्ता ते सावित्र्याश्च यथा व्रतम् ।
गताहारमकृत्वा च तथा जीवति सत्यवान् ॥ १७ ॥

॥ आपस्तम्ब उवाच ॥

यथा वदन्ति शान्तायां दिशि वै मृगपक्षिणः ।
पार्थिवी च प्रवृत्तिस्ते तथा जीवति सत्यवान् ॥ १८ ॥

pravṛtti *f* - движение, действие, побуждение, происхождение; участь, судьба;

॥ धौम्य उवाच ॥

सर्वैर्गुणैरुपेतस्ते यथा पुत्रो जनप्रियः ।
दीर्घायुर्लक्षणोपेतस्तथा जीवति सत्यवान् ॥ १९ ॥

॥ मार्कण्डेय उवाच ॥

एवमाश्वासितस्तैस्तु सत्यवाग्भिस्तपस्विभिः ।
तांस्तान्विगणयन्नर्थान्ततः स्थिर इवाभवत् ॥ २० ॥

vi√gaṇ X P. - рассуждать, думать;

ततो मुहूर्तात्सावित्री भर्त्रा सत्यवता सह ।

आजगामाश्रमं रात्रौ प्रहृष्टा प्रविवेश ह ॥ २१ ॥

॥ ब्राह्मणा ऊचुः ॥

पुत्रेण संगतं त्वां च चक्षुष्मन्तं निरीक्ष्य च ।

सर्वे वयं वै पृच्छामो वृद्धिं ते पृथिवीपते ॥ २२ ॥

√pracch (VI P., p.p. pṛṣṭa) - спрашивать к.-л. (+*Acc.*) о ч.-л. (+*Acc.*); рассказывать, сообщать о ч.-л. (+*Acc.*), предсказывать будущее;

समागमेन पुत्रस्य सावित्र्या दर्शनेन च ।

चक्षुषश्चात्मनो लाभात् त्रिभिर्दिष्ट्या विवर्धसे ॥ २३ ॥

lābha *m* - получение; полученный предмет;
diṣṭyā *ij.* - о счастье! слава небесам!
vi√vardh I Ā. - вырастать, преуспевать; *здесь* осчастливлен;

सर्वैरस्माभिरुक्तं यत्तथा तन्नात्र संशयः ।

भूयो भूयः समृद्धिस्ते क्षिप्रमेव भविष्यति ॥ २४ ॥

samṛddhi *f* - благополучие, счастье;

॥ मार्कण्डेय उवाच ॥

ततो ऽग्निं तत्र संज्वाल्य द्विजास्ते सर्व एव हि ।

उपासांचक्रिरे पार्थ द्युमत्सेनं महीपतिम् ॥ २५ ॥

upās (upa√ās) II Ā. - почитать, служить, оказывать честь; сидеть;

शैब्या च सत्यवांश्चैव सावित्री चैकतः स्थिताः ।

सर्वैस्तैरभ्यनुज्ञाता विशोकाः समुपाविशन् ॥ २६ ॥

ekatas *adv.* - на одной стороне;
abhyanu√jñā (abhy-anu√jñā, IX P.) - одобрять, дозволять, приглашать;
viśoka - беспечный, беспечальный;

ततो राज्ञा सहासीनाः सर्वे ते वनवासिनः ।

जातकौतूहलाः पार्थ पप्रच्छुर्नृपतेः सुतम् ॥ २७ ॥

kautūhala *n* - желание, охота, любопытство;

॥ ऋषय ऊचुः ॥

प्रागेव नागतं कस्मात्सभार्येण त्वया विभो ।

विरात्रे चागतं कस्मात्को ऽनुबन्धस्तवाभवत् ॥ २८ ॥

prāk *adv*. - перед, впереди; раньше, прежде; к востоку;
vibhu *m* - властелин, владыка, царь; бог, эпитет Индры и др. богов;
virātra *n* - конец ночи;
anubandha *m* - причина;

संतापितः पिता माता वयं चैव नृपात्मज ।

कस्मादिति न जानीमस्तत्सर्वं वक्तुमर्हसि ॥ २९ ॥

saṃ√tap I P. - печь (о солнце), греть, нагревать, мучить, искупать, умерщвлять плоть;

॥ सत्यवानुवाच ॥

पित्राहमभ्यनुज्ञातः सावित्रीसहितो गतः ।

अथ मे ऽभूच्छिरोदुःखं वने काष्ठानि भिन्दतः ॥ ३० ॥

सुप्तश्चाहं वेदनया चिरमित्युपलक्षये ।

तावत्कालं न च मया सुप्तपूर्वं कदाचन ॥ ३१ ॥

सर्वेषामेव भवतां संतापो मा भवेदिति ।

अतो विरात्रागमनं नान्यदस्तीह कारणम् ॥ ३२ ॥

॥ गौतम उवाच ॥

अकस्माच्चक्षुषः प्राप्तिर्द्युमत्सेनस्य ते पितुः ।

नास्य त्वं कारणं वेत्सि सावित्री वक्तुमर्हति ॥ ३३ ॥

akasmāt *adv.* - без особой причины, неожиданно;

श्रोतुमिच्छामि सावित्रि त्वं हि वेत्थ परावरम् ।

त्वां हि जानामि सावित्रि सावित्रीमिव तेजसा ॥ ३४ ॥

parāvara (para-avara) - предшествующее и последующее, дальнее и ближнее, всё (как оно происходило);

त्वमत्र हेतुं जानीषे तस्मात्सत्यं निरुच्यताम् ।

रहस्यं यदि ते नास्ति किंचिदत्र वदस्व नः ॥ ३५ ॥

nir√vac II P.- высказывать, объяснять;
rahasya - тайный; *n* тайна, секрет;

॥ सावित्र्युवाच ॥

एवमेतद्यथा वेत्थ संकल्पो नान्यथा हि वः ।

न हि किंचिद्रहस्यं मे श्रूयतां तथ्यमेव यत् ॥ ३६ ॥

saṃkalpa *m* - решение, воля, желание, мысли;

मृत्युर्मे पत्युराख्यातो नारदेन महर्षिणा ।

स चाद्य दिवसः प्राप्तस्ततो नैनं जहाम्यहम् ॥ ३७ ॥

√hā III P. (p.p. hīna) - покидать, оставлять; *p.p.* лишенный, без;

सुप्तं चैनं यमः साक्षादुपागच्छत्सकिंकरः ।

स एनमनयद्बद्धा दिशं पितृनिषेविताम् ॥ ३८ ॥

sākṣāt *adv.* - перед глазами, с виду, видимо, словно;
sakiṃkara - в сопровождении помощников;

अस्तौषं तमहं देवं सत्येन वचसा विभुम् ।

पञ्च वै तेन मे दत्ता वराः शृणुत तान्मम ॥ ३९ ॥

चक्षुषी च स्वराज्यं च द्वौ वरौ श्वशुरस्य मे ।

लब्धं पितुः पुत्रशतं पुत्राणां चात्मनः शतम् ॥ ४० ॥

चतुर्वर्षशतायुर्मे लब्धो भर्ता च सत्यवान् ।

भर्तुर्हि जीवनार्थाय मया चीर्णं व्रतं स्थिरम् ॥ ४१ ॥

एतत्सत्यं मयाख्यातं कारणं विस्तरेण वः ।

यथावृत्तं सुखोदर्कमिदं दुःखं महन्मम ॥ ४२ ॥

udarka *m* - результат, конец, будущее;

॥ ऋषय ऊचुः ॥

निमज्जमानं व्यसनैरभिद्रुतं कुलं नरेन्द्रस्य तमोमये ह्रदे ।

त्वया सुशीलव्रतपुण्ययुक्तया समुद्धृतं साध्वि पुनः कुलीनया ॥ ४३ ॥

ni√majj I P. - утопать, впадать в;
vyasana *n* - усердие, рвение; порок; недостаток; беда, зло, несчастье;
abhi√dru I P. - нападать, *p.p.* попавший в;
tamomaya - темный, мрачный;
sam-ud√dhar (sam-ud√har) I P. - спасать, извлекать;
kulīna - из благородного семейства, благородный (*тж. в перен. смысле*);

॥ मार्कण्डेय उवाच ॥

तथा प्रशस्य ह्यभिपूज्य चैव ते वरस्त्रियं तामृषयः समागताः ।

नरेन्द्रमामन्त्र्य सपुत्रमञ्जसा शिवेन जग्मुर्मुदिताः स्वमालयम् ॥ ४४ ॥

pra√śaṃs I P. - восхвалять, прославлять;
√āmantraya *den.* - начинать говорить с к.-л., прощаться;
añjasā *adv.* - прямо, немедленно, тотчас;
śiva *m nom. pr.* - Шива; милостливый, благословенный, благой, счастливый; *n* благополучие, счастье; *In. adv.* счастливо.

॥ इति महाभारते सावित्र्युपाख्याने षष्ठः सर्गः ॥